

LINGVISTINEN SÄÄ SOSIOLOGISESSA ILMASTOSSA: KIELITIETEELLINEN TEKSTINTUTKIMUS JA TIETEIDENVÄLISYYS VENÄLÄISTEN NUORISOJÄRJESTÖTEKSTIEN ANALYYSISSA

Jussi Lassila, Valtakunnallinen Venäjän ja Itä-Euroopan
tutkimuskeskus, Aleksanteri-instituutti, Helsingin yliopisto

Käsitellen artikkelissa tieteidenvälisyyden tematiikkaa omassa väitöskirjassani, joka koskee venäläisten nuorisojärjestötekstien analyysia. Arvioin metodologisesta näkökulmasta kielitieteellisen tekstintutkimuksen ja yhteiskuntatieteiden synteessin mahdollisuuksia ja ongelmia omassa työssäni. Lähtökohta metodologiassani on kriittinen diskurssianalyysi ja sen arvioitu relevanssi nykyvenäläisten nuorisojärjestötekstien analyysissa. Näkemykseni mukaan yksi mielekäs synteesi lingvistisen ja yhteiskuntatieteen traditioille venäläisessä kontekstissa on arvioida järjestöjen kielenkäyttöä lingvististen hyödykkeiden näkökulmasta, jossa lingvistinen hyödyke on ennen kaikkea metodologinen työkalu.

Avainsanat: Venäjä, tekstintutkimus, tieteidenvälisyys, kriittinen diskurssianalyysi, lingvistinen hyödyke.

Teen parhaillaan venäjän kielen ja kulttuurin alaan kuuluvaa väitöskirjaa venäläisten nuorisojärjestöjen kielenkäytöstä. Tutkimusympäristö on monitieteinen, ja tässä kontekstissa kysymys lingvistisen tekstintutkimuksen relevantista yhdistämisestä sosiokulttuuriseen kontekstiin ja yhteiskuntatieteen teorioihin tuntuu olevan jatkuvasti työni keskiössä, joskus jopa tutkimuksen tarkoitus tuntuu olevan hukassa. Syitä ja tekijöitä tähän tutkimukselliseen rajankäyntiin on varmasti lukuisia, mutta ainakin seuraavat kolme tulee tässä kohtaa mieleen.

Ensinnäkin henkilökohtainen kiinnostus kielen sosiaaliseen ulottuvuuteen, kielenkäytön ja kielenkäyttöympäristön väliseen suh-

teeseen, yleistettynä siis kiinnostus diskursseihin on olennainen tekijä. Tätä edesauttavana ilmiönä näen diskurssia koskevan ja diskursseja sivuavan valtavan, lähinnä anglo-amerikkalaisen kirjallisuuden. Tosin sen paljous ja monenkirjavuus ilmenee myös ongelmallisena. Toisena tärkeänä tekijänä näen Venäjä-tutkimuksen yhteiskuntatieteelliseen perinteen, joka on myös leimallisesti läsnä valtakunnallisen Venäjän ja itäisen Euroopan tutkimuskeskuksen Aleksanteri-instituutin toiminnassa. Tämä perinne on kahdessa mielessä innoittava: Yhtäältä yhteiskuntatieteellisesti selittävä makronäkökulma Venäjään on sinänsä perusteltu ”valmiiksi konstruoitu konteksti”, sillä murros realsosialistisesta sivilisaatioprojektista nyky-Venäjään oli ja on kyllä muutos, jonka allekirjoittanevat kaikki vähääkään Venäjää tietävät, nähneet, kuin myös venäjää lukevat. Toisaalta, kielen roolia mikronäkökulmana suhteessa makronäkökulmaan ei ole

---

Kirjoittajan yhteystiedot: Jussi Lassila, Valtakunnallinen Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuskeskus, Aleksanteri-instituutti, PL 42, 00014 Helsingin yliopisto
sähköposti: jussi.lassila@helsinki.fi
puh: 09 191 23630
Fax: +358(0)9 191 23615

kansainvälisessä Venäjä-tutkimuksessa tarkasteltu läheskään yhtä laajasti kuin esimerkiksi yhteiskunnallisia ja poliittis-historiallisia makroilmiöitä, joskin viime vuosina on alkanut ilmestyä myös mielenkiintoisia kielenkäyttöön vahvasti liittyviä ja sitä suoranaisesti koskevia tutkimuksia. (esimerkiksi Yurchak, 2000; 2005; Smetanina, 2002; Vanhala-Aniszewski, 2005). Ja kolmanneksi, kysymys poikkitieteellisyydestä omassa tutkimuksessa on keskeinen: millä tavoin anglo-amerikkalaisessa poikkitieteellisessä tekstin tutkimuksessa usein käytetty, mutta vähän Venäjä-tutkimuksessa sovellettu ja Venäjällä lähes tuntematon kriittinen diskurssianalyysi (KDA) voisi olla sovellettavissa venäläisten nuorisojärjestötekstien analyysiin? Tarkoitan KDA:lla tässä sitä, mitä Norman Fairclough (1992: 2–3) edellyttää hyvältä diskurssianalyysilta: analyysin tulee löytää pätevä ja relevantti kielitieteen ja yhteiskuntatieteen synteesi.

VENÄJÄ KUTSUU, VASTAAKO KDA?

Olen omassa työssäni tarkastellut eri poliittisiin suuntauksiin sitoutuvia venäläisten nuorisojärjestöjen tekstejä niiden Internet-sivustoilla KDA:n kolmitasoisien mallin näkökulmasta eli siten, minkälaisina *tekstit* ovat lingvistisinä kokonaisuuksina, minkälaisia *diskursiivisia käytänteitä* tai *diskurssijärjestyksiä* ne mukailevat ja uudentavat ja miten nämä käytänteet/järjestykset suhteutuvat *sosiaaliisiin käytänteisiin* (Fairclough, 1992: 73). Valtaosa aineistosta on presidentti Putinia lähellä olevien nuorisojärjestöjen, *Iduššie Vmesten* ja *Našın* tekstejä, sekä oppositiossa olevan Venäjän kommunistisen puolueen eräiden nuorisosastojen tekstejä. Olen käyttänyt satunnaisesti myös eräiden muiden poliittisten nuorisojärjestöjen kirjoituksia.

KDA on osoittautunut tutkimuksessani

kiehtovaksi ambivalentilla tavalla. Yhtäältä KDA:n ajatus erilaisten kielellisten tyylien yhdistelmien funktioista erilaisissa viestintätilanteissa sekä KDA:n kiinnostus tyylien sekoittumiseen ja uusien diskursiivisten käytäntöjen muotoutumiseen tuntuu olevan kuin tilattu nyky-Venäjän olosuhteisiin. Yhteiskunta on alituisen muutoksen piirissä, globaali ja lokaali sekoittuvat eri instituutioiden kielenkäytössä, ja julkinen kielenkäyttö, erityisesti median kieli on viihteellistynyt ja ”postmodernisoitunut” radikaalisti suhteessa neuvosto aikaan. (Nyky-Venäjän instituutioiden kielellis-symbolisista käytänteistä ks. Yurchak, 2000; 2003; mediakielestä esim. Smetanina, 2002; 2006; Vanhala-Aniszewski, 2005). Toisaalta Venäjällä on havaittavissa ne globaalisti merkittävät sosiaaliset käytänteet, joista Fairclough (esimerkiksi 2003: 4–5) puhuu: uusliberalismi ja uusi kapitalismi. Ne tunkeutuvat yhteiskunnan ja kulttuurin eri diskursseihin ja muovaavat niitä siinä missä lännessäkin. Mutta miten nämä muutokset suhteutuvat esimerkiksi omassa aineistossani selkeästi ilmenevään byrokraattiseen kielenkäyttötapaan, jonka juuret keskeisiltä osin ovat Neuvostoliiton ajan viralisissa diskursseissa? Miten esimerkiksi seuraava katkelma erään kommunistisen nuorisojärjestön Internet-sivuilta olisi suhteutettavissa Faircloughin esittämään ajatukseen uuden kapitalismin kielestä?

Вот так и наши молодые владимирцы 1 июня приехали в Бунятино. 140 ребят и девочек и их руководитель первый секретарь обкома СКМ РФ Магамед Ахматов. 140 характеров, настроений, убеждений... Попробуй с ними справиться! (Dmitrieva, 2004)

Niinpä siis meidän nuoret vladimirilaiset saapuivat 1. kesäkuuta Bunjatiinon. 140 jatkää ja gimmaa ja heidän johtajansa VF KNL alkomin ensimmäinen sihteeri Magamed Ahmatov. 140

hahmoa, mielialaa, vakaumusta... Kokeile selviytyä heidän kanssaan!

Tästä Vladimirin kaupungin kommunistinuorten kesätoimia kuvaavasta katkelmasta on vaivattomasti löydettävissä KDA:n tutkimusintresseihin lukeutuvaa tyylien sekoitumista, ennen kaikkea puhekielisiä ilmauksia suhteessa virallisiin ilmauksiin. Erityisesti virkkeessä *140 jätkää ja gimmaa ja heidän johtajansa VF KNL alkomin ensimmäinen sihteeri Magamed Ahmatov* selkeän puhekieliset ja tuttavallistavat *jätkää ja gimmaa* esiintyvät lauseen subjekteina erittäin virallisen ja neuvostodiskursseja aktivoivan subjektin *heidän johtajansa VF KNL alkomin ensimmäinen sihteeri Magamed Ahmatov* -kanssa. (Suomen vastineet *jätkää ja gimmaa* ovat hieman kärkeviä suhteessa alkuperäisiin, mutta kyseessä ovat kuitenkin puhekielisemmät ilmaukset kuin suomen *pojat ja tytöt*.) Mikäli tämä kirjoitus tulisi julki muulla kuin kommunistien foorumilla, voisi kyseisen diskurssien välisyyden (interdiskursiivisuuden) tulkita ironiaksi, jolla on näkyvä rooli jälkineuvostoliittolaisissa mediateksteissä (Smetanina, 2002; 2006; Dunn, 1999). Kyseessä on kuitenkin kommunistinuorten oma foorumi, jolloin oheinen neuvostofragmentti näyttäytyy pikemminkin tietynlaista kunnioitusta aktivoivana elementtinä. Erityisen mielenkiintoista mikrotason ja makrotason välisen suhteen näkökulmasta on se, kuinka tyyllilliset valinnat näyttävät myötäilevän esitettyä sosiaalista järjestystä: *jätkät ja gimmat*, toisin sanoen alamaiset, ovat puhekielisessä muodossa, kun taas heidän johtajansa, *VF KNL alkomin ensimmäinen sihteeri Magamed Ahmatov*, edustaa (vanhaa) virallista ja neuvostoaikaista tyyllillistä muotoa.

Väitän, että oheinen näkemykseni mukaillee KDA:n komitasoisessa mallissa tekstin ja diskursiivisten käytänteiden tasoja. Teksti ilmenee tiettyinä tyyllillisinä valintoina (tä-

sä puhekielisyydet ja byrokraattis-virallinen ilmaus), jotka puolestaan aktivoivat tiettyjä sosiaalisia suhteita. Kysymys sosiaalisesta käytännöstä jää kuitenkin melko yleiseksi ja epämääräiseksi, eikä välttämättä kovin uskottavaksi, mikäli ainoastaan kyseinen tyyllinen monimuotoisuus tulkittaisiin uuden kapitalismin realisaatioksi nykyvenäläisten kommunistinuorten tekstissä. Fairclough nimittäisi tätä realisaatiota julkisen kielenkäytön jutustelunomaistumiseksi (1992: 204–205; 1997: 19–25) Sosiologi Jukka Törrönen (2005: 152) huomauttaa, että Faircloughin KDA:ssa tulkintateoria on alistettu taustateorialle eli tutkijan empiirinen analyysi ei voi johtaa siihen, että oletukset uusliberalismin ja uuden kapitalismin valtasemasta kyseenalaistuisivat. Törrösen näkemys on kärjistävä, mutta se osoittaa KDA:n ongelman suhteessa tutkimuskohteisiinsa. Pyrkinessään osoittamaan ei-diskursiivisen ja diskursiivisen välisen suhteen, esimerkiksi joidenkin uusliberalistisen käytänteiden suhteen niissä käytettävään kieleen, aineiston valinta muodostuu helposti eklektiseksi ja avoimen poliittiseksi määrittelemällä tutkimuskohteet sellaisiksi sosiaalisiksi ongelmiksi, joista voidaan saada emansipatorista tietoa (Törrönen, 2005: 152). Tästä puolestaan seuraa, että vaikka Fairclough korostaa KDA:ssaan yksityiskohtaisen kielianalyysin tärkeyttä sosiaalisten käytänteiden, usein siis uusliberalismin, osoittamisessa, KDA ottaakin lähtökohdakseen väittämän jälkimodernista tilasta, jota värittää tietynlainen kapitalismin muoto (Jorgensen & Phillips, 2004: 143).

KIELITIETEEN SOSIAALISET SOVELLUKSET: SILTOJA VAI SUDENKUOPPIA?

Poliittisen sitoutuneisuuden ja sosiaalisten ongelmien tuominen osaksi kielen analyysia,

samoin kuin keskustelu monitieteisyydestä, on ollut vierasta perinteisessä lingvistiikassa (Heikkinen, 2006: 22–23). Tämä ”vierastamisen” perinne voi väijyä soveltavassakin ja kriittistä näkökulmaa suosivassa lingvistiikassa. Vesa Heikkinen (2000: 299) huomauttaa aiheellisesti Robert de Beaugrandea lainaten, että kielellä konstruoitavien todellisuuksien tarkastelussa, esimerkiksi kriittisessä lingvistiikassa, piilee erityinen lingvistismin vaara, jossa tutkittavan kohteen kieltä tarkastellaan suhteessa ideaalikielen, joka ei näy sellaisenaan tutkittavan kohteen kielessä. Lingvistismissä korostuu perinteisen kielitieteen näkemys kielestä ympäristöstään riippumattomana entiteettinä, symbolien systeeminä (Heikkinen, 2000: 300). KDA:n yhteiskunnallisuuden voikin nähdä pyrkimyksenä soveltaa yhteiskuntatieteiden ”tutkija on osa tutkimuskohdetta” -ajattelua kielitieteen traditioon, jossa tutkija on haluttu nähdä tutkimuskohteestaan riippumattomana toimijana. Itse näen kyseisen ”politisoinnin” tervehdetyksi, jopa itsestään selvänä piirteenä ihmistieteissä, myös lingvistiikassa. Tiede tutkijaansa myöten on aina ideologista, siinä missä tutkittava arkikin.

Tieteidenvälisyyden näkökulmasta, erityisesti lingvistiikan ja yhteiskuntatieteiden välisen yhteistyön näkökulmasta, lingvistiikan heikko lenkki yhteiskuntatieteiden silmissä on ollut pidättäytyminen laajemmista aineistoon liittyvistä sosiokulttuurisista selityksistä. Toistaiseksi näkyvin ja käytetyin kontribuutio tähän kielitieteen ”sosiaaliseen veloitteeseen” on ollut Faircloughin KDA (Blommaert & Bulcaen, 2000: 447–448), jonka oleellisenä tavoitteena on välttää se ”hedelmätön formaalius”, joka Faircloughin (1997: 11) mukaan on vaivannut aiempaa kieleen pohjautuvaa analyysia. Mutta esittäessään yhteiskuntatieteellisesti relevantin sosiokulttuurisen viitekehyksen lingvistisen ja sosiaalisen keskinäiselle vuorovaikutukselle, ensisijais-

ti uusliberalistisen globalisaation (Chouliaraki & Fairclough, 1999), KDA kohtaa edellä esitetyn kritiikin: tulkintateoria osoittaa ainoastaan taustateorian oikeellisuuden. Mielestäni tämä on keskeinen syy siihen, miksi yhteiskuntatieteissä ei ole välttämättä kiinnostusta nähdä kielen yksityiskohtaista analyysia erityisen tärkeänä sosiaalisen todellisuuden tutkimuksessa: lopputulos on ikään kuin jo etukäteen tiedossa. Mikäli yhteiskuntatieteilijä haluaa kyseenalaistaa uusliberalismin roolin mikropiirteiden ilmenemisessä, tutkimusekonomisistakin syistä kielen yksityiskohtainen analyysi on lähestulkoon mahdotonta. Tätä ongelmaa voi verrata ilmaston ja sään väliseen suhteeseen: Sään piirteet luovat ilmaston, ja sää on täten ilmaston hetkellinen tila. Sään ja ilmaston välillä on välttämätön suhde, se tiedetään, mutta miten voi uskottavasti todeta esimerkiksi hetkellisestä vesisateesta tammikuussa, että nyt on ilmaston lämpeneminen meneillään?

KIELI MATERIANA, MATERIA SOSIAALISENA

Heikkinen (1999: 30) toteaa, että kriittistä näkökulmaa hyödyntävässä kielentutkimuksessa monialaisuus tarkoittaa sitä, että tutkittavat asiat ovat tärkeämpiä kuin se, mitä tieteenalaa tutkimus on tai mitä tietyn tieteenalan eriytyneitä teorioita ja metodeja tutkimuksessa otetaan käyttöön. Tähän periaatteeseen nojaten olen tehnyt valinnan, jossa arvioin venäläisiä nuorisojärjestötekstejä ennen kaikkea kielellis-semioottisina hyödykkeinä. Ajatus on mielestäni kiehtova omaan aineistooni liittyen siitä syystä, että kyseinen valinta tekee oikeutta lingvistisen ja sosiaalisen relevantille yhdistämiselle. Chouliarakin ja Faircloughin (1999: 10) mukaan kielen hyödykkeellistymistä, kommodifikaatiota, voidaan tarkastella kulttuuristen (immateriaalisten) ja perinteisten (materiaalisten)

hyödykkeiden välisenä semioottisena suhteena. Kulttuuriset hyödykkeet, kuten kieli, ovat semioottisia kuten perinteisetkin hyödykkeet, mutta ero esimerkiksi autoihin ilmenee vaikkapa mainosteksteissä (mp.). Yhtäältä mainoksessa oleva kieli myy mainoksen tuotetta, esimerkiksi autoa. Toisaalta kieli kyseisessä mainoksessa suunnitellaan tietynlaiseksi, jolloin kieli myy ikään kuin itseään (mp.). Mainosten osalta tässä ei ole mitään uutta, mutta se, missä varsinainen sosiaalinen muutos ilmenee, on mainoksissa tavatun kielellisen ”designin” kulkeutuminen myös muihin sosiaalisiin ja poliittisiin teksteihin (mt., 12). Tässä mielessä kielen kommodifikaatio nyky-yhteiskunnissa on ensisijaisesti kielen tietynlaista estetisointia.

Chouliarakin ja Faircloughin ajatus on osaltaan ammennettu Pierre Bourdieun habitus-käsitteeseen liittyvistä distinktioiden ajatuksesta. Bourdieu (1991) näkee kielen, sen vivahteet, tyylit, aksentit, murteet ja painotukset symbolisena pääomana, jonka arvon kielenkäytön ”markkinoilla” määrittää kielen (symbolisen pääoman) ”markkina-asema”. Bourdieun näkemyksessä ilmenee kiehtova yhtenevyys KDA:n tulkintateorian alisteisuudelle suhteessa taustateoriaan. Kun Faircloughille jälkimoderni uuden kapitalismin leimaama globalisaatio on usein tekstianalyysien lähtökohtainen tosiseikka, joka ilmenee nykyajan ”diskurssit pois paikoltaan” -tilanteissa, Bourdieulle puolestaan mikä tahansa kielellinen yksityiskohda palautuu yksilön habitukseen, toisin sanoen luokka-asemaan sosiaalisessa todellisuudessa. Bourdieulle (1991: 107) sanojen voima ei ole muuta kuin puhujan delegoimaa valtaa ja diskurssin sisältö vivahteineen ei ole muuta kuin tämän delegoidun vallan tae. Tämä ehkä pätee ranskalaisessa hienojakoisessa luokkayhteiskunnassa, mutta muihin yhteiskuntiin sovitettuna ajatus on erittäin ongelmallinen ja yksinkertaistava. Bour-

dieu ei huomioi yksittäisissä viestintätilanteissa ilmeneviä kielellisiä piirteitä, joilla voi olla keskeinen rooli viestintätilanteiden ja niitä ympäröivien kontekstien välisten valtasuhteiden ja identiteettien todentumisessa (Yurchak, 2000: 413). Chouliaraki ja Fairclough (1999: 104–105) nostavat tässä yhteydessä esille Bourdieun mainitseman *kielellisen pääoman* käsitteen, joka on keskeinen osa yksittäisissä diskursseissa ilmeneviä sosiaalisten suhteiden kamppailuja ja luokituksia. Heidän mukaansa kielellisen pääoman huomioiminen lingvistisellä tasolla mahdollistaa Bourdieun sosiaalisen teorian tehokkaan päivityksen (mt., 104–105).

HYÖDYKKEELLISET VALINNAT

Olen samaa mieltä siitä, että nimenomaisesti kielellisen pääoman käsite, kielellinen hyödyke, ei tee yksityiskohtaista kieleen kohdistuvaa analyysia turhaksi suhteessa analyysien sosiaalisiin selityksiin. Esimerkiksi Bourdieun esittämä ”symbolinen väkivalta” on näkemykseni mukaan kriittisessä tekstintutkimuksessa relevantti käsite, jos sitä arvioidaan viestijöiden olettamuksina symbolisesta (väki)vallasta. Bourdieu (1991: 50) tarkoittaa symbolisella väkivallalla esimerkiksi sellaista kielellä tehtävää ”vaihtoa”, jossa vastapuolella ei ole edellytyksiä vastata uskottavalla tavalla omista lähtökohdistaan, vaan alistuttava saamansa symboliseen (valta)signaaliin. Esimerkkinä Bourdieu (mp.) käyttää sitä sosiolingvistien usein tekemää havaintoa, jonka mukaan naiset omaksuvat miehiset puhe-tavat menestyäkseen yhteiskunnan eri kentillä. Tämä näkemys myös paljastaa oivaltavasti sen, miksi Bourdieu ei näe suurta merkitystä ”poikkeavilla” yksittäisillä kielellisillä teoilla; puhui pa esimerkiksi työläistäustainen ihminen miten tahansa yläluokkaiselle, tämä symbolien vaihto näyttäytyy ainoastaan eliitin epätoivoisena plagiointina ja tä-

ten eliitin symbolien hyväksymisenä. Näkemys on kiehtova ja allekirjoitan sen monilta osin myös omassa tutkimuksessa. En kuitenkaan hyväksy ajatusta, jonka mukaan lingvistiset symbolit olisivat palautettavissa taustaoletuksina oleviin habituksiin alaluokkaisista yläluokkaisiin. Sen sijaan tarkastelen venäläisten nuorisjärjestöjen kielellisiä valintoja hyödykkeinä, järjestöjen olettamuksina vallan symboleista (symbolisesta väkivallasta) niiltä osin, kuin teksteistä voidaan erottaa uskottavasti kielellinen moniaineksisuus. Puhekieliisyydet ovat hyödykkeitä siinä missä ”virkakieliisyydetkin”. Siten on perusteltua pohtia, miksi tiettyä kielellistä valintaa käytetään juuri tietyissä kohtaa tekstiä ja miksi teksti on sellainen kuin on. Esimerkiksi seuraavasta nuorisjärjestö *Našin* tekstikatkelmasta kielellisen hyödykkeen voi erottaa venäjää osaamatonkin:

С 8 часов утра с помощью огромных экранов налажена прямая связь Москва — Тирасполь. Каждые два часа все желающие в Москве смогут увидеть прямые включения из Столицы Приднестровья и узнать о ходе голосования, а также ознакомиться с предварительными результатами exit-poll'ов (*Naši*, 2006).

Kello kahdeksasta alkaen järjestettiin valtaviin valkokankaiden välityksellä suora yhteys Moskova – Tiraspol. Kerran kahdessa tunnissa kaikki kiinnostuneet voivat nähdä suoria lähetyksiä Transdnestrian pääkaupungista ja olla tietoisia äänestyksen kulusta, kuin myös tutustua exit-pollin alustaviin tuloksiin.

Erottautuvin kielellinen elementti on englanninkielisen *exit pollin* käyttö alkuperäisessä muodossaan. Karkelma käsittelee taannoisia Venäjään tiukasti sidoksissa olevan Moldovian itäpuolella sijaitsevan Transdnestrian kansanäänestystä, jonka seurauksena alue liitettäisiin myöhemmin Venäjään. EU tuomitsi

yrkästi kyseisen kansanäänestyksen. Kielellisten hyödykkeiden ja symbolisen vallan oletuksen näkökulmasta kiehtovaa tässä tekstissä on siinä esitetty mukaelma läntisissä demokratioissa esiintyvistä vaalINVALVOJAJAISTA, jota tässä erityisesti alleviivaa valinta *exit-poll*. Tällä Kremlillä tukeva nuorisjärjestö *Naši* esittää olettamuksen vetoavasta ja vakuuttavasta tavasta kielellistä kyseisiä vaaleja. Virallista ja sähkömäistä tyyliä mukaileva ilmaus *suora yhteys Moskva-Tiraspol* (ei esimerkiksi muodolla *suora yhteys Moskovan ja Tiraspolin välille*), tuo esille *valtavat valkokankaat* ja mahdollisuuden olla perillä asioista reaaliajassa. Venäjän lähistoriaan suhteutettuna nämä käsitteet ovat uusia, ja tässä mielessä esitetyt kielelliset valinnat tarjoavat tietoa kyseisen nuorisjärjestön olettamuksista symbolisesta vallasta: demokraattisiin vaaleihin kuuluu mm. *suorat lähetykset, valkokankaat ja exit-pollit*, ja niitä mekin edustamme.

TEKSTIEN KIERTO JA VALLAN MONINAISUUS

Koska aineistoni teksteillä ei ole sellaista suhdetta konkreettisiin tapahtumiin kuin esimerkiksi valtapuolueiden tekemillä virallisilla päätöksillä, ukaaseilla ja niin edelleen, erityiseen asemaan nuorisjärjestötekstien tarkastelussa nousevat juuri tekstin muodon ja esittämisen funktiot, ei niinkään niiden mahdollinen konstituiva ulottuvuus. Nuorisjärjestötekstit ovat tässä mielessä ”tekstijä tekstien vuoksi”, kulttuurisia hyödykkeitä järjestöjen Internet-sivuilla. Neuvostobyrokraatiasta ammentava ilmaus *VF KNL alkomin ensimmäinen sihteeri Magamed Ahmetov* (ks. edellä) on ennen kaikkea sosiosemioottinen valinta hallidaylaisessa mielessä, ei niinkään neuvostoajan jäännöksi, jollaisena neuvostoliittolaisen kielenkäytön piirteitä, eritoten Orwellin ”newspeakin” suhteuttuvia piirteitä on ajoittain tarkasteltu (esimer-

kiksi Zemskaya, 1996). Ajatus ”newspeakista” erityisenä valheen kielenä, jollaisena myös Orwell (1950) sen romaanissaan määrittelee, keskittyy nimenomaisesti kielellä tehtäviin representaatioihin, joissa valheista tulee totuuksia.

Nykyvenäläisten nuorisojärjestötekstien näkökulmasta kiehtovampaa on pohtia ”newspeakia” semioottisena ilmiönä sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin valmiiksi arvoitetuina representaatioina (esimerkiksi representaatioiden valheellisuus). Tällöin esimerkiksi lyhenne *VF KNL alkom* (Venäjän Federaation Kommunistisen Nuorisoliiton aluekomitea) aktivoi ”newspeakin” suosimia lyhenteitä sosiaalisessa viitekehysesä kielen taloudellisuuteen liittyvien ilmiöiden sijaan. Hallinnollisessa päätöksessä lyhenteiden käyttöä voi yrittää selittää paperin koolla ja juridisilla seikoilla. Päätös pitää saada mahtumaan esimerkiksi yhdelle A4-liuskalle, jossa pitää mainita tietyt hallinnolliset tahot, jolloin lyhenteet säästävät tilaa. Kyseinen katkelma on kuitenkin kaikkea muuta kuin hallinnollinen teksti, mutta yhtä kaikki siinä käytetään henkilön nimeä *Magamed Ahmetov* byrokraattis-hallinnollisessa ja historiallisessa muodossa. Mielestäni kielellinen valinta on tässä aiheellista nähdä hyödykkeenä, kirjoittajan olettamuksena symbolisesta (väki)vallasta. Sen ennemmäksi Bourdieun luokkasidonnainen habitus kuin Faircloughin uusliberalistinen globalisaatiokaan tuskin istuvat sellaisenaan venäläisten nuorisojärjestötekstien selittäjiksi, mutta valikoidusti sovellettuna molemmista taustaoletuksista voi saada paljon aineksia tekstien ”trivialiteettien” mielekkäälle kontekstualisoinnille.

Kirjoittaja valmistelee väitöskirjaa venäläisten nuorisojärjestöjen kielenkäytöstä Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen tutkijakoulussa Aleksanteri-instituutissa.

AINEISTOLÄHTEET

- Dmitrieva, G. (26.10. 2004). Trudovoy semestr: porabotali i ordohnuli. [http://www.cprf.ru/skm/skmsmi/27846.html] (26.1.07).
- Naši (17.9.2006) Referendum v pridnestrov'e: Moskva i Tiraspol na svjazi. [http://www.nashisu/nashi.php?n=5357] (26.1.07).

Kirjallisuuskäsitteet

- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Blommaert, J. & Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual review of anthropology*, 29, 447–466.
- Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in late modernity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Dunn, J.A. (1999). The transformation of Russian from a language of the Soviet type to a language of the western type. Teoksessa J.A. Dunn (toim.), *Language and society in post-communist Europe*, (s. 3–22). London: Macmillan Press Ltd.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. London & NY: Routledge.
- Heikkinen, V. (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: SKS.
- Heikkinen, V. (2006). Tekstin kanssa. Kohti kielitieteellisen (kon)tekstintutkimuksen yleisimä. [www.kotus.fi/tutkimus/tekstit/artikkelit/heikkinen_konteksti.pdf] (26.1.07).
- Heikkinen V. (2000). Virallisen ideologiaa. Teoksessa V. Heikkinen, P. Hiidenmaa & U. Tiililä. *Teksti työnä, virka kielenä*, (s. 297–326). Helsinki: Gaudeamus.
- Jorgensen, M. & Phillips, L. (2004). *Diskursanalyz. Teorija I metod*. Harkov: Gumanitarnyj Tsentr. [Discourse Analysis as Theory and Method. London: Sage 2002].
- Orwell, G. (1950). The principles of newspeak, 1984, (s. 305–318). London: Secker & Warburg.

- Smetanina, S. (2002). *Media-tekst v sisteme kul'tury*. SPb: Izdatelstvo Mihajlova V.A.
- Smetanina, S. (2006). Mediatekst: labirinty smysla. Teoksessa M. Vanhala-Aniszewski & S. Smetanina (toim.), *Mediatekst v sotsiokul'turnom prostranstve. Teoriya I praktikum*. Learning by Doing 5, (s. 79–111). Joensuu: University of Joensuu.
- Törrönen, J. (2005). Puhetapoja analysoimassa. Rajankäyntiä kriittisen diskurssianalyysin ja semioottisen sosiologian välillä. Teoksessa P. Räsänen, H-A. Anttila & H. Melin (toim.), *Tutkimus menetelmien pyörteissä* (s. 139–162). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vanhala-Aniszewski, M. (2005). Tendentsii razvitiya postsovetского media-teksta. Teoksessa N. Baschmakoff & M. Vanhala-Aniszewski (toim.), *Re-reading Soviet and Post-Soviet texts*. Learning by Doing 4. (s.140–155). Joensuu: University of Joensuu, Russian Department.
- Yurchak, A. (2000). Privatize your name: Symbolic work in a post-Soviet linguistic market – *Journal of sociolinguistics* 4, 406–434.
- Yurchak, A. (2003). Russian neoliberal: The entrepreneurial ethic and the spirit of new careermism. *Russian review*, 62, 72–90
- Yurchak, A. (2005). *Everything was forever, until it was no more. The last Soviet generation*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Zemskaya, E.A. (1996). Kliše novojaza i tsitatsija v jazyke postsovetского obščestva. *Voprosy jazykoznanija*, 3, 23–31.

LINGUISTIC WEATHER IN SOCIOLOGICAL CLIMATE: LINGUISTIC TEXT STUDIES AND MULTIDISCIPLINARITY IN THE ANALYSIS OF RUSSIAN YOUTH ORGANIZATION TEXTS

Jussi Lassila, Aleksanteri Institute, Finnish Centre for Russian and East European Studies, University of Helsinki

This paper elaborates the issue of multidisciplinary in my PhD-work concerning the texts of Russian youth organizations. From the methodological point of view, possibilities between linguistic and social scientific approaches are discussed, as well as problems connected with these possibilities. The starting point in my methodology is critical discourse analysis (CDA) and its estimated capability in the analysis of contemporary Russian youth organization texts. In order to find reasonable and functional connection between linguistic and social scientific approaches in the Russian context, the idea of linguistic commodity is presented as a relevant methodological tool.

Key words: Russia, text analysis, multidisciplinary, critical discourse analysis, linguistic commodity.